

Безена І. М.

старший викладач кафедри освітнього менеджменту
Комунального вищого навчального закладу «Дніпропетровський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти»
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: ivanbezen@ukr.net

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА В КОНТЕКСТІ СТРУКТУРНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

***Анотація.** Досліджується розуміння соціально-культурних аспектів самореалізації особистості школяра в освітньому просторі сучасного суспільства. Викладаються філософські парадигми освіти нових підходів в процесі самоідентифікації в шкільний період, перспективи трансформації змісту освіти як засобу самоідентифікації студента.*

***Ключові слова:** самоідентифікація, компетентність, процес індивідуалізації, моніторинг якості освіти, гуманістичний підхід соціально-культурного середовища, навчання персоналу, психологізація освітнього процесу.*

З початком ХХІ століття людська цивілізація перейшла до інформаційної епохи, що в свою чергу зумовлює суспільство до корінних перетворень, і в світлі цих змін актуальною постає проблема відповідності шкільної освіти новим вимогам часу. Нова школа та її сучасна стратегічна мета може реалізуватися лише на науково-теоретичних засадах соціальної філософії через провідну концепцію «соціалізації особистості» та на ідеях гуманної педагогіки в навчально-виховній діяльності. Школа – соціальний інститут суспільства, спроможний створити і забезпечити сталий, збалансований розвиток особистості та сформувати в ній основи компетенцій для наступної життєвої самореалізації у соціумі.

У зв'язку з вищевикладеним, сучасна школа потребує нового переосмислення освітньої парадигми сформованої на концепції дитиноцентризму, постійної і динамічної актуалізації змісту освіти та педагогічних технологій, становлення школяра, як суб'єкта і проектувальника власного життя, формування гармонійної особистості, яка постійно перебуває у рівновазі із самим собою та суспільством і природою. На часі створення індивідуального проектно-життєвого простору особистості, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентоздатної, активної, моральної та гуманної особистості. Сьогодні важливо, щоб особистість була здатна до самореалізації, а також відповідала нормам громадянського суспільства, яка має потенціал з високими громадянськими цінностями особистості та вміє творчо розв'язувати проблеми, прагне змінити на краще власне життя та свою країну і суспільство.

Актуальність даної наукової проблеми є очевидною і визначена кризовим станом в освіті із-за відсутності демократичних принципів формування актуального змісту шкільної освіти, зростаючим запитом суспільства на новий зміст освіти, нагальним прагненням учасників навчально-виховного процесу до досягнення балансу суспільних інтересів і самоактуалізації, самоосвіти, самомотивації та самореалізації особистості, динамічний розвиток суспільства потребує людини нового типу, своєрідної «людини-трансформера» для певних завдань, ситуацій та перспектив.

Метою дослідження є осмислення соціокультурних аспектів самореалізації особистості школяра в освітньому просторі сучасного суспільства.

Серед науковців дана проблема отримала певної уваги та дослідження з різних напрямів освітньої системи, відповідно в роботах В. Кременя, В. Андрущенка, І. Предборської, Є. Бистрицького, М. Романенка, М. Култаєвої, О. Висоцької, В. Русакової та ін..

Потреба у сучасних змінах в освіті очевидна і спричинена низкою

соціокультурних та політико-економічних обставин, які склалися в нашому суспільстві. Зокрема, в дослідженнях із даної теми визначено, що вказані обставини викликані переходом людства до нового типу цивілізації «інформаційного суспільства». І. Передборська відмічає, що «<...> освіта як соціальний інститут відповідно трансформується на всі зміни, що відбуваються в суспільстві. За рахунок поширення інформаційно-освітніх технологій змінюється характер усіх сфер соціального життя <...>» [1, с.35]. Дійсно, сучасний світ ввійшовши в еру динамізму, нестабільності, непередбачуваності та нелінійності розвитку, прийшов до певної кризи раціоналізму і прагматизму. Фактично сформувалися суспільні світоглядні ідеї: по-перше, щодо потреби людини в першу чергу у індивідуальному впорядкованому бутті за певними універсальними законами глобалізованого світопорядку; по-друге, знання стає не тільки духовним пошуковим каталізатором людини, а й перетворюється у її смисложиттєвий орієнтир професійної діяльності. Тому нам потрібно зрозуміти тенденції глобалізації та культурно-освітніх процесів не як уніфікацію систем та процесів, а як різноманіття, гнучкість, відкритість, мобільність тощо.

Сьогодні виділяються три типи глобалізації, серед них: інформаційнай (змістом якого є розширення зв'язків через інформаційні мережі та прискорення обігу інформації в суспільствах); економічний (змістом якого є міждержавні транснаціональні економічні системи); соціокультурний (змістом якого є зближення національних культур та формування глобально-універсальної системи цінностей). Необхідно відмітити, що якщо перші два типи стрімко еволюціонізують, то третій – який тісно пов'язаний з різними культурами, цивілізаціями, віросповіданнями, ментальністю, різними підходами до систем «людина-освіта-природа», відповідно йде більш стриманіше. Адже в процесі соціокультурної глобалізації вбачається крім поширення універсальної системи цінностей та моделей поведінки, ще й спільна та єдина стратегія перспектив розвитку сучасної людської цивілізації.

Трансляція соціокультурного досвіду людської цивілізації через освіту та її систему, а також забезпечення шляхом індивідуальної освітньої діяльності та входження нових поколінь до соціуму, має своєю безпосередньою функцією відтворення суспільного організму, його базових цінностей, духовних орієнтирів та стратегічних, універсальних і спільних інтересів. Дослідниця І. Предборська осмисливши вказану проблему відмічає, що «<...> вплив сучасних соціокультурних тенденцій на систему освіти виявляється в: 1) посиленні її ролі як джерела ідей, технології, інформації та нового знання; 2) усвідомленні імперативу виживання і глобальної відповідальності за свої дії, що визначається мірою духовного у кожній людині; 3) урізноманітненні соціальних укладів суспільства, що зумовлює потребу в гнучкості мислення, сприйняття різноманіття світу та діалозі культур» [1, с. 36-37].

На нашу думку, що означений соціокультурний контекст зумовлює процес змін в освіті, і, відповідно, приводить до потреби у перегляді змісту державної освітньої політики. Сучасна сфера освіти, яка має широкий діапазон діяльності (від дошкільної, загальної середньої, професійної та вищої освіти), виконуючи роль транслятора соціокультурного досвіду людства на різних освітніх рівнях, має забезпечувати стале розкриття потенціалу особистості та розширення індивідуальних можливостей у входженні нових поколінь до активного соціального життя.

Результатом глибоких системних змін у ціннісних орієнтирах громадянського суспільства є так звана «антропологічна революція», яка і визначає зміст культурологічних складових процесу та передачі впливу загальноцивілізаційного розвитку суспільства на її освітню сферу. Серед сприятливих умов для особистісного розвитку школяра є загальна концепція організації навчально-

виховної роботи з інтелектуального розвитку школяра, умови в закладі освіти для розкриття потенціалів та здібностей дитини, належний педагогічно-методичний супровід та інформаційно-технічне оснащення навчального процесу, використання творчого педагогічного підходу, інноваційних технологій, особистісно зорієнтованого навчання тощо. Дослідниця даної проблеми В. Русакова відмічає, що «на шляху особистісного зростання та самоактуалізації існують об'єктивні та суб'єктивні перешкоди». Серед внутрішніх перешкод на шляху самоактуалізації особистості виділено наступні: «низький рівень здатності до спілкування; слабка, фрагментарна мотивація, або, навпаки, занадто інтенсивна; наявність пасивних, гальмуючих рис характеру; амбівалентність почуттів; не сформованість «Я-концепції», навичок самопізнання, самореалізації; консерватизм системи знань, негнучкість світогляду; відсутність цілісної системи цінностей» [2, с. 12].

В рамках культурологічної методології є можливість комплексного вивчення сучасної моделі освіти в єдності з процесами духовної переорієнтації суспільства та формування соціально-економічної структури інформаційного суспільства. Дослідник Ф. Канак вказує, що «<...> духовна переорієнтація суспільства – це завжди болісна духовно-практична проблема, яка не розв'язується самими лише просвітницькими засобами <...> вона можлива тільки в разі глибоких соціокультурних і духовних зрушень <...> до її розв'язання найбезпосереднішим чином причетні освітянські засоби <...>» [3, с. 23].

Духовність спонукає особистість до прояснення дійсного змісту соціальних процесів, зіставлення своїх цілей з позиції «блага для всіх», знаходження життєвих істин й прагнення наблизитися до досконалості в конкретному соціальному середовищі, вносити творчі засади в усі сфери буття людини. Здоров'язберігаючий спосіб життя є основою життєдіяльності особистості, яка через прагнення зберегти і розвинути своє духовне, психічне та фізичне здоров'я, надихає себе свободою, життєвими принципами гармонії духу, душі й тіла, проявляє здатність до раціонального логічного мислення та вносить свій внесок у розвиток соціокультурно-освітнього соціуму. О. Висоцька досліджуючи наукову проблему в контексті «особистість-природа» відмічає, що «<...> підвищення ступеня визнання у суспільстві моральних цінностей як основи взаємодії людства і природи, можливо тільки у випадку виявлення доповнюваних і зкоригованих між собою характеристик стратегій морально-ціннісного відношення до природи, врахування онтологічних засад осмислення природи як «світу», <...> якій бути етиці взаємодії суспільства з природою – питання комплексної зміни пріоритетів розвитку сучасної культури як культури екологічної, спрямованої на поширення різних форм соціальної відповідальності, розглянутої під кутом особистісного вибору в зоні осмислення кожним індивідом природи як його власного спільно світу <...>» [4, с. 170]. В даному випадку необхідно підкреслити, що людина має тісні зв'язки з оточуючим світом, природою, та його стан залежить від рівноваги або балансу і співвідношення у концепті «людина-природа». А якщо є повна гармонія в їх відносинах, то відповідно буде баланс і позитивна симетрія тану здоров'я людини та навколишнього середовища, що буде суттєвим позитивним чинником впливу на освітній процес дитини.

Дослідник наукових проблем тріади «особистість-вчитель-освіта» І. Бех відмічає, що «<...> освіту як соціальне явище лише тоді можна вважати досконалою, коли вона не лише забезпечує задоволення суспільних запитів сьогодення, а й окреслює загальні підходи до розв'язання проблем майбутніх <...>» [5, с. 817]. Тож значення саме шкільної освіти в житті кожної людини має неоціненне і перспективне значення для подальшого становлення особистості.

Дослідниця О. Козлова вважає, що «<...> інтегральною метою освіти є становлення культурної особистості. Критеріями культури особистості виступають, з одного (зовнішнього) боку, подолання елементарності та перехід до неоднозначності,

варіативності поведінки особистості в різних ситуаціях, оволодіння особистістю своїми соціальними ролями, а з другого (внутрішнього) боку, цілісність уявлень про світ, здатність виділяти головне і служити йому, визначати ієрархію цінностей, смисл явищ, виходячи зі стійкого «ядра» – світогляду <...>» [6, с. 52].

Таким чином, наповнення новим змістом соціокультурних функцій освіти в рамках нелінійної інтерпретації розвитку як суспільства в цілому, так і освіти зокрема, визначаються актуальністю та новизною саме синергетичного підходу на відміну від інших традиційних і наповнюється відповідними впливами постулатів постмодернізму. Актуальним є трактування освіти як інтегративної сфери життєдіяльності особистості, що безпосередньо визначає характер розвитку особистості і соціуму, формує їх середовище розвитку, в якому відбувається життя особистостей. Система освіти повинна стати проектною моделлю системостворюючої соціальної поведінки особистості, яка буде суб'єктом впливу на перспективи розвитку суспільства у нестійких, швидкозмінних та мінливих умовах подолання глобальних цивілізаційних проблем.

У сучасних дослідженнях та практичних дискурсах обґрунтовуються суспільні потреби в побудові нової системи неперервної освіти і, власне, організованої для всього суспільства неперервної самоосвіти – ідея яка досить актуальна сьогодні, що поєднується з вихідним постулатами соціально-філософської концепції суспільства знань.

На сучасному етапі розвитку шкільної освіти ми можемо визначити основну проблему реалізації культурологічного підходу, яку можна сформулювати як пошук оптимального міжкультурного та полікультурного синтезу національної культури, культур інших народів та світової культури. З вказаної проблеми культуролог Є. Бистрицький сформулював соціокультурну дилему України: «<...> воля до самоствердження, буття автентичність <...>, екзистенція, які в принципі не мають трансцендентного <...> горизонту спільності і постають завжди у вигляді особливих (життєвих) світів (повсякденності). Тому інші взаємосприймання <...> можуть бути описані лише в термінах зіткнення різних способів буття» [7, с. 244]. На наше переконання, інструментом згладжування незадовільних тенденцій і конфлікту цінностей, які є неминучими в умовах інтенсивних процесів трансформації українського суспільства стає сучасна освіта. Тільки освіта спроможна формувати, розвивати або коригувати індивідуальні системи цінностей, сприяти особистісному сприйняттю національних культурних трансформацій модернізаційного характеру.

Освіта як основа соціалізації особистості та моделювання соціальних відносин забезпечує екзистенціальний вимір культури, її розвиток і функціонування як способу особистісного та суспільного існування, що надає людині сутнісної мети до життя та окреслює його значення для особистості. Необхідно відзначити, що забезпечення культурної самоідентифікації особистості є головним завданням ціннісно-культурного змісту шкільної освітньої практики. Адже зустріч дитини в процесі національно-культурної ідентифікації у шкільному освітньому просторі проходить ознайомлення та співставлення культури та буття свого народу із своєю особистою. На підтвердження даної думки відмічає М. Романенко наступне, що «<...> одним із можливих способів вирішення проблем культурологічної переорієнтації школи на особистісно-психологічних засадах має стати формування механізму національної ідентифікації та самовизначення на спеціально розроблених психологічних основах, <...> де концептуально визначаються основні напрями психологізації освітньої практики у відповідності з визначеними критеріями-індикаторами самоактуалізації та культурного самовираження особи в навчальному процесі <...>» [8, с. 35]. Загальноосвітня школа має виділити основні культурні компоненти у навчальному процесі це науково-раціональні, міфологічні та ірраціоналістичні цінності національної культури.

Таким чином, ознайомившись із науковими дослідними проблемами можемо відмітити, що культурологічна переорієнтація освітньої діяльності детермінована загальними процесами формування сучасного етапу розвитку людства – інформаційного суспільства. На нашу думку, саме культурологічна методологія реформування освіти дозволяє забезпечити її функціонування і розвиток як основного фактору моделювання соціальних суспільних процесів гуманоцентричного змісту. Суттєвим чинником екзистенціальності сучасної культури виступає саме освіта, яка зумовлює її до перегляду основних принципів освітньої політики відповідно стратегічних орієнтирів суспільства.

Фактично підтверджується думка В. Кременя визначена щодо історичних викликів перед сучасною освітою навколо проблеми «особистість-суспільство», що «<...> забезпечити високу функціональність людини в умовах, коли зміна ідей, знань і технологій відбувається набагато швидше, ніж зміна покоління людей <...>» [9]. Поряд з цим, системі освіти слід віднайти раціональні схеми (педагогічні, освітні, технологічні тощо), щоб урівноважити співвідношення між тріадою «знання-технології-людина», а саме людською здатністю творчо засвоїти знання, які лавиноподібно розвиваються і надходять із високими технологіями. Особливого значення набуває проблема взаємовідносин та дотримання балансу у проблемному полі «особистість-суспільство», відповідно окреслені вимоги щодо освіти визначають нагальну потребу у перегляді і зміні ряду звичних упродовж багатьох десятиліть і століть усталених норм освітньої діяльності.

На перший план сучасного шкільного процесу виходять різноманітні педагогічні підходи, методики та практики, впроваджуються індивідуально зорієнтоване навчання та виховання, що визначають педагогічні методики виявлення та розвитку гранично індивідуальних життєвих проектів школярів. При цьому необхідно враховувати інтереси особистості, мікро- та макрогруп, роблячи наголос на формування навичок самоосвітнього процесу індивіда, в ході навчання особливого значення набувають інформаційно-комунікативні технології шкільної освіти.

Суттєвий вплив на загальноосвітній зміст та якість шкільної освіти робить особистісний фактор вчителя та педагогічний процес. Адже рівень педагогічної професійної діяльності, передбачає освітній рівень і постійну самоосвіту вчителя, зростаючий педагогічний досвід, значний ресурс педагогічних технологій тощо. Потрібно врахувати, що педагог не має впливу на зміст освіти та врахування індивідуальних потреб дитини у навчанні.

Освітньою проблемою є діючі Державні стандарти, програми та навчальна література, які занадто науково перевантажені, не враховують індивідуальний дитячий потенціал і вікові психологічні можливості. З окремих предметів педагогіки-практики окреслюють перевантаження навчальним матеріалом (є теми, які досить науково перевантажено, дублюються по декількох предметах, а деякі взагалі випадають із вивчення), відсутність практично-навчального часу для застосування отриманих знань та розвитку практичних вмінь тощо. Складається ситуація, коли особистість втрачає мотиваційні стимули для постійного розвитку загальноосвітнього рівня знань і навичок, не розвиває та не трансформує їх до викликів нового часу, то відповідно втрачає свою стимулюючу константу до успішної особистісної самореалізації. На нашу думку, шляхами виходу з даної ситуації вбачаються: збалансоване використання у навчально-виховному процесі інформаційно-комп'ютерних технологій, практичних занять та інтерактивних навчальних уроків, інтеграції предметів, курсів, тем, посиленні практичної складової тематики тощо.

В цілому, можна визначити наступні напрями загальноосвітньої практики: по-перше – це розвиток індивідуалізованих життєвих проектів індивідів; по-друге – це індивідуалізація поведінки школярів через інтерактивні форми навчання та моделювання життєвих принципів та характеристик; по-третє – це розви-

ток самоосвітніх навичок, які сприяють формуванню навичок самовивихання у життєвому просторі; по-четверте – це посилююче значення інформаційно-комунікаційних систем в процесі самоосвітньої діяльності індивіда; по-п'яте – це формування відповідної національної моральної культури та ціннісних орієнтирів.

Таким чином, процес самоактуалізації та самореалізації особистості є системами, включеними до соціокультурно-освітньої детермінації та визначаються орієнтирами, цілями й установками особистості в процесі шкільного навчання. Підвищення ступеня визнання у суспільстві моральних цінностей як основи взаємодії людства і природи, можливо тільки у випадку виявлення характеристик стратегій морально-ціннісного відношення до природи, врахування онтологічних засад осмислення природи як «світу», що оточує і формує особистість. Найактуальнішою є діяльність по вихованню суспільно значущої особистості і визначає освіту як соціокультурний феномен. Вся педагогічна система та процес її застосування спрямовані на досягнення цієї важливої мети. Цілеспрямована і систематична взаємодія вчителя та школяра приводять в результаті до формування знань, вмінь та навичок, компетентностей, необхідних для розвитку, самоактуалізації та самореалізації особистості.

Освіта як соціокультурний феномен і педагогічний процес характеризується певними закономірностями, а саме: динамікою протікання, зв'язком в навчанні, як теорії, так і практики, єдністю між пізнанням і педагогічною діяльністю, розвитком особистості в процесі навчання виховання, стимулювання школярів до освітньої діяльності, керованістю системою (менеджментом). Структурність педагогічного процесу є явище, яке складається з різних компонентів та, які в цілому об'єднуються в одну комбіновану систему. До її структурних елементів можна віднести: визначення цілей та основних завдань навчальної діяльності, співпраця вчителя і школяра, застосування методів, засобів і форм навчання, створення таких умов, в яких школярам буде найбільш комфортно сприймати навчальну інформацію.

В ході дослідження окресленої проблеми визначилось питання наступного дослідження про осмислення та пошук найбільш ефективних управлінських моделей змістовного наповнення запиту суспільства на чітку і зрозумілу структуру шкільної освіти в процесах децентралізації, управління системою освіти, їх оптимальність та участь в регулюванні змісту освітніх процесів в шкільництві.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ :

1. Предборська І. Сучасний філософсько-освітній дискурс / І. Предборська // Філософія освіти: Навчальний посібник, за заг. ред. В. Андрущенко, І. Предборської. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 329 с.
2. Русакова В. В. Самоактуалізація особистості як умова профільного навчання старшокласників. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук. [Електронний ресурс] / В. В. Русакова. – К., 2007. Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/564638/>
3. Канак Ф. До питання про трансформацію гуманітарної освіти та її соціокультурну детермінацію / Ф. Канак // Освіта і управління. – 2001. – т.4. - №3-4. С.21-25.
4. Висоцька О. Є. Етика взаємодії суспільства з природою: морально-ціннісні основи екологічної культури: Монографія / О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ: «Акцент ПП», 2012. – 172с.
5. Бех І. Д. Виховання особистості. Підручник / І. Д. Бех – К.: Либідь. – 2008. – с.830.
6. Козлова О. Н. Изменчивость и поиск устойчивости: синергетика и образование / О. Н. Козлова // Дайджест педагогічних ідей та технологій школа-парк. – 2001. – №3-4. – С.50-52.
7. Бистрицький Є. Культура як світ національного буття / Є. Бистрицький // Філософська та соціологічна думка. – 1995. – №1-2. – С.240-245.
8. Романенко М. Філософські аспекти культурологічної орієнтації національної освіти / М. Романенко // Філософські проблеми освіти. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ, 2011. – №1. – С.32-40.

REFERENCES:

1. Predborska I. Suchasnyi filozofsko-osvitnii dyskurs [Contemporary philosophical and educational discourse] // *Filosofia osvity: Navchalnyi posibnyk*. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2009. – 329 s.
2. Rusakova V. V. Samoaktualizatsiia osobystosti yak umova profilnoho navchannia starshoklasnykiv. Avtoreferat dysertatsii na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata psykholohichnykh nauk [Self-actualization as a condition of profile training of senior pupils. Thesis for the degree of candidate of psychological sciences] [Electronic resource]. – K., 2007. – Access mode: <http://www.twirpx.com/file/564638/>
3. Kanak F. Do pytannia pro transformatsiiu humanitarnoi osvity ta yii sotsiokulturnu determinatsiiu [On the transformation of liberal education and its socio-cultural determination] // *Osvita i upravlinnia*. – 2001. – t.4. - #3-4. S.21-25.
4. Vysotska O. Ye. Etyka vzaiemodii suspilstva z pryrodou: moralno-tsinnisni osnovy ekolohichnoi kultury: Monohrafiia [Ethics interaction between society and nature, moral and value bases of ecological culture: Monograph]. – Dnipropetrovsk: «Aktsept PP», 2012. – 172s.
5. Bekh I. D. Vykhovannia osobystosti. Pidruchnyk [Educating the individual. Textbook] – K.: Lybid. – 2008. – s.830.
6. Kozlova O. N. Izmenchivost' i poisk ustoychivosti: sinergetika i obrazovanie [Stability and variability Search: Synergetics and Education] // *Daydzhest pedagogichnykh idey ta tekhnologiy shkola-park*. – 2001. – №3-4. – S.50-52.
7. Bystrytskyi Ye. Kultura yak svit natsionalnoho buttia [Culture as the world's national existence] // *Filozofska ta sotsiolohichna dumka*. – 1995. – #1-2. – C.240-245.
8. Romanenko M. Filozofski aspekty kulturolohichnoi oriantatsii natsionalnoi osvity [Philosophical aspects of cultural orientation National Education] // *Filozofski problemy osvity. Zbirnyk naukovykh prats*. – Dnipropetrovsk, 2011. – #1. – S.32-40.

Безена И. М., старший преподаватель кафедры образовательного менеджмента Коммунального высшего учебного заведения «Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования» (Днепропетровск, Украина), E-mail: ivanbezen@ukr.net

Социокультурные аспекты самореализации личности школьника в контексте структурных изменений в образовании

Аннотация. Исследуется понимание социально-культурных аспектов самореализации личности школьника в образовательном пространстве современного общества. Излагаются философские парадигмы образования новых подходов в процессе самоидентификации в школьный период, перспективы трансформации содержания образования как средства самоидентификации студента.

Ключевые слова: самоидентификация, компетентность, процесс индивидуализации, мониторинг качества образования, гуманистический подход социально-культурной среды, обучение персонала, психологизация образовательного процесса.

Bezena I., Senior Lecturer of the Secondary Education Management Department of the Institution «Dnipropetrovsk Regional Institute of Postgraduate Education» (Dnipropetrovsk, Ukraine), E-mail: ivanbezen@ukr.net

Social and cultural aspects of the self-realization of the schoolboy in the context of structural changes in education

Abstract. The study is understanding the sociocultural aspects of self-realization of the schoolboy in educational space of modern society.

The need for change in education today is obvious and caused a number of socio-cultural, political and economic circumstances prevailing in our society.

There are three types of globalization, including: information, characterized by the expansion of relations through information networks and accelerate the flow of information; economic, contents of which are transnational interstate economic system; sociocultural, based on a convergence of national cultures and the formation of global-universal values. It should be noted that if the two types evolution rapidly, but the third - which is closely associated with different cultures, civilizations, religions, mentality, different approaches to the systems «man-nature-education» is under restraint. In the process of socio-cultural globalization is seen spreading universal system of values, behaviors and unified strategy of modern human civilization.

This article outlines the philosophical and educational paradigm of new approaches in the process of self-identity at school period, the prospects for transformation of educational content as a means of self-identity of the student. It describes the components of the school education content: informational and active (with cognitive, value, technological, developmental components), communicative and reflexive. Changes of the paradigmatic framework of schooling are going on in the context of the content and quality of education improvement concept. The concept of secondary education is determined by the following components: «learning as a process», «participants of learning process», «learning time», «institution» and «educational technologies». Conceptual center of school is a person. Means of students' personal potential realization determine the future of human development in the twentieth century. The following should be fulfilled: content focusing on educational results, which are formed as key competences; introducing in the disciplinary approach and program optimization in different subjects and coursebooks, practical usage of the content and its optimization; using assessing technologies which are true to life.

Key words: self-identity, competence, components of educational content, the process of individualization, monitoring the quality of education, humanistic approach sociocultural environment, training staff, psychologization of educational process.

УДК 261.6+294

Богомолець О. В.

доктор медичних наук, народний депутат Верховної Ради України,
колекціонер (Київ, Україна), E-mail: iconsbogo@icloud.com

ФЕНОМЕНИ ДВОВІР'Я І КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ В УКРАЇНСЬКІЙ СВІТОГЛЯДНІЙ ТРАДИЦІЇ

***Анотація.** В статті показано, що двовір'я – це світоглядно-релігійна система в межах якої співіснують два протилежні світогляди та відповідні їх соціальні чи релігійні практики, що зумовлює прояви відкритої чи прихованої напруги в колективному світогляді. Двовір'я притаманне перехідним періодам в розвитку культури, а тому нівелюється відразу після того, як з'являються передумови для культурного діалогу, в результаті якого зароджується нова світоглядна система, яка відзначаючись високим рівнем синкретизму, не зводиться до жодного з тих елементів, що лежали в основі її формування.*

***Ключові слова:** двовір'я, діалог культур, світоглядно-релігійна система, язичництво, православ'я, «народне православ'я».*

Постановка проблеми. Відродження національної спадщини та духовної культури українського народу, яке відбувається паралельно зі становленням української державності, цілком закономірно зумовило цікавість дослідників до питань пов'язаних з вивченням особливостей української релігійності та особливостей українського світогляду в цілому. Адже, саме чітке усвідомлення власної ментальної своєрідності, дає можливість зрозуміти причини тих історичних та світоглядних колізій, які спостерігалися в історії українського народу, розрити підвалини його етнокультурного поступу. Вказаний процес, подекуди супроводжується закликами дослідників до відродження традиційної української віри [12, с. 80], під якою в одних випадках розуміють слов'янське язичництво, як це спостерігається у працях Г. Лозко, а у інших – українське православ'я. Часто дослідники пишуть і про те, що притаманне українському світогляду двовір'я (двоєвір'я) на ментальному рівні було пов'язане з виразною роздвоєністю світогляду, яка на соціокультурному рівні виявлялася через поєднання східнохристиянської релігійної традиції та західноєвропейських політичних цінностей [9, с. 9].

Аналіз досліджень і публікацій. Феномен двовір'я вже неодноразово ставав об'єктом вітчизняного інтелектуального дискурсу. В цьому контексті варто насамперед згадати праці Е. Анічкова, М. Гальковського, М. Грушевського, І. Левін, І. Огієнка, Г. Лозко, Н. Стратонової, В. Мількова та ін. Згадані дослідники ввели у науковий колообіг термін «двовір'я» та запропонували ґрунтовне теоретич-